

Govor

Zaslužni profesor dr. Milan Ambrož

Spoštovani,

Zelo sem počaščen in vesel, da mi je Fakulteta za organizacijske študije podelila naziv zaslužni profesor. Ob vsem svojem veselju in seveda navdušenju, da ste lahko prisotni na mojem govoru, mi nenehno sili v zavest razmišljanje o tem, kaj je pravzaprav izobraževanje in kakšno izobraževanje potrebujemo na planetu Zemlja, ki se sooča z vsaj dvema katastrofama: to je z ekološko katastrofo in s katastrofo človeških virov. Zavedam se, da to ni povsem nov problem, je pa vsekakor eden najpomembnejših problemov preživetja na planetu Zemlja in menim, da si zasluži vso pozornost.

Ker pa smo se danes zbrali tisti, ki smo povezani z organizacijo na različne načine, mi dovolite, da najprej močno poudarim spoznanje, da živimo v svetu, kjer organizacijska inovacija ni bila še nikoli tako pomembna in še nikoli tako običajna stvar, kot je danes.

Riderstraele and Nordstrom zelo zanimivo pojasnita ta fenomen: »

Organiziranje je umetnost, s katero lahko dosežemo izjemne dosežke s preprostimi ljudmi.

V današnjem svetu organizacija pomeni vzpostavitev pogojev, ki omogočajo nenehen tok ustvarjalnih in ne popravljanje standardiziranih proizvodov in storitev. Guruja nove poslovne paradigme Riddersstrale in Nordströem ugotavljata, da bomo v prihodnosti srečevali samo dva tipa organizacij - hitre in mrtve. Na sodobni večsmerni avtocesti ni hitrostnih omejitev. Smo hitri ali pa ostanemo za vedno zadaj.

Živimo v času, ki ga zaznamujeta čas in talent. Danes prodajamo čas in talent, izrabljamo čas in talent, organiziramo čas in talent in celo pakiramo čas in talent. Živimo tudi v času nove tehnološke revolucije, ki spreminja pojmovanje časa in uporabnost znanja, ki ga ustvarjamo. Velja pa poudariti, da je osrednje sredstvo za produkcijo zelo majhno (tehta samo 1,3 kg), ki ga imamo v izobilju, a ga izredno slabo izkoriščamo. Verjetno že vemo, o čem govorim, o človeških možganih. Živimo tudi v času, ki ga tako kot v vsej zgodovini človeštva, zaznamujejo vojaški spopadi na planetu, kar je seveda zaskrbljujoče, vendar pa so naše prave bitke druge: bitke možganov. Znanje je novo bojišče, na katerem se borijo države, organizacije in posamezniki. Če povzamem, realnost današnjega časa je obstoj nestrukturiranega sveta, ki ga naseljujejo sposobni posamezniki. Brez izjemnih kompetenc, to je brez redkega znanja, je posameznik vsaj v ekonomskem pomenu popolnoma zamenljiv. Kar pa je dobro, je to, da do sedaj v zgodovini še nikoli ni bilo toliko priložnosti za posameznika.

Viri moči iz preteklosti so drugotnega pomena. Smo v obdobju nove revolucije znanja, ki je edina moč, ki dejansko velja v sodobnem svetu. In, če je znanje moč, potem je prisotna povsod. Znanje so informacije in ljudje, ki imajo dostop do pravih informacij, lahko izzovejo katerokoli avtoriteto.

Znanje pogosto istovetimo z izobraževanjem. Kaj pa če bi ga povezali z učenjem? Nekdo je ugotovil, da je izobraževanje posel v katerem se dogajajo čudeži, ki jih imenujemo učenje.

Ali je učenje umetnost?

Verjetno je znanost in umetnost hkrati?

Kaj pa je potem izobraževanje?

Albert Einstein ni imel posebej pozitivnega mnenja o izobraževanju, ko je izjavil naslednje:

Edina stvar, ki me ovira pri mojem učenju je izobraževanje.

Albert Einstein

Tudi nekdo od drugih znanih ljudi je nekoč izjavil, da je: «Civilizacija, ki smo jo ustvarili in predstavlja izvirni čudež, pravzaprav tekma med izobraževanjem in katastrofo.»

Že Thomas Jefferson je s tesnobo zrl v prihodnosti, ko se je spraševal, kako bo industrijska revolucija, ki je močno spodbudila potrebo po izobraževanju, vplivala na planet in na človeško družbo. Žal, njegova skrb ni bila povsem neosnovana. Danes se soočamo z nekaterimi posledicami, ki so tudi posledica načina izobraževanja, ki posnema industrijski način organiziranosti, za katere trenutno še nimamo delujočih rešitev.

Trenutno delujejo izobraževalni sistemi, vsaj v zahodnem svetu, po načelih mehanskega sistema, Weber bi rekel, birokratskega sistema. Za tak sistem je značilno, da deluje po načelih linearne logike, za katero sicer ne moremo reči, da je neuporabna, saj je bila uspešna v preteklosti. Ljudje so z izobrazbo pridobili znanja, ki so jih uspešno uporabili pri doseganju svojih ciljev.

Sledenje standardiziranemu slogu življenja in izobraževanja, ki se odvija po vnaprej določenih starostnih stopnjah in načrtovanih in predvidljivih dogodkih v življenju posameznika, je uspešno, še posebej v relativno stabilnem okolju. Omogoča nam varno delovanje znotraj skrbno določenih meja in norm, ki nam povedo kdo smo in kaj lahko pričakujemo do življenja. Težava je v tem, da v svetu, kjer so inovacije edini način preživetja, ta sistem ni več posebej uspešen, ali pa deluje zelo pomanjkljivo in nepredvidljivo.

Umestno je, da poudarimo, da so izobraževalni sistemi, ki jih uporabljamo danes, iz nekega drugega okolja in časa. Izhajajo iz obdobja prosvetljenstva in iz časa industrijske revolucije. Večina držav je danes v procesu reformiranja javnega šolstva in izobraževalnih sistemov. Razlogi zato so ekonomski in kulturni. Izhajajo iz dveh vprašanj:

Kako izobraževati, da bomo uspešni v današnjem globalnem gospodarstvu?

Kako izobraževati, da bomo razvili kulturno identiteto, ki b odražala naše kulturne vrednote in hkrati kulturo globalnega okolja?

Pogosto odgovore iščemo v preteklih izkušnjah, ki pa danes enostavno niso več uporabne, saj ne ustrezajo ne ekonomsko in ne kulturno. Verjetno so neuporabne tudi v prihodnosti, ki pa je ne moremo spoznati.

Velja poudariti, da so izobraževalni sistemi, ki delujejo danes, nastali po industrijski revoluciji za katero vemo, da je razvila industrijo in industrijsko okolje, v katerem so veljale vrednote, kot so disciplina, učinkovitost, podredljivost, ukazovanje in nadzor. Vse te vrednote so danes močno začinjene z različnimi standardi, ki se uresničujejo v produktivnosti, ki jo industrija najbolj potrebuje.

Intelektualni model izobraževanja, ki je nastal v času industrijske revolucije, je temeljil na deduktivnem mišljenju in na klasičnem znanju o tem, kako svet deluje. Osnova tega sistema je bila akademska sposobnost, ki je sprožila delitev, ki izhaja iz možno vprašljivih prepričanj, da akademsko izobraženi ljudje (pametni ljudje) in ne-akademsko izobraženi ljudje - neumni ljudje. Standardizacija ljudi na izobražene-pametne in neizobražene-neumne nikoli ni vzdržala, je pa v začetnem industrijskem okolju dala spodbudne rezultate.

Če dodamo še naslednje: Mladi ljudje so danes pod nenehnim pritiskom vseh možnih medijev od interneta do mobilnega telefona, ki neselektivno ponujajo različne vsebine. Posledica naj bi bila ADHD – izguba motivacije za izobraževanje. Mladi ljudje se pogosto znajdejo na nasprotnem polu: vsebine, s katerimi se soočajo, jih potisnejo v anestetično stanje (tekmovalnost, zaskrbljenost, depresija), ki oslabi

vse njihove čute in zaznavo dogodkov v okolju. Rešitev za ta problem lahko poiščemo v estetiki, ki aktivira vse čute, krepi pozornost in daje občutek, da živimo polno.

Treba jih je zbuditi, da se prično zavedati samega sebe. Industrijska logika se namreč še danes uporablja kot organizacijski model v šolah vseh ravni (sedenje v vrsti, zvonec, delitev predmetov, programi, ki se delijo po starostnih obdobjih...). Vendar, učenje ne prenese produkcijske mentalitete, ki temelji na disciplini, podredljivosti in standardiziranih testih. Namesto standardizacije, ki je lahko diagnostično orodje, je treba vpeljati prilagajanje potrebam učencev (kar je, če poudarim, prvi korak k ustvarjalnemu učenju), ki se učijo različno, individualno in divergentno razmišljanje. Na testih o divergentnem mišljenju so se odlično odrezali samo otroci, ki so hodili v vrtec (98%)) (več možnih vprašanj, več odgovorov, več načinov za rešitev problema...) , ki je izhodišče za ustvarjalno delovanje.

Da ne pozabimo:

Ustvarjalnost je proces, ki ustvari izvirne ideje, ki imajo vrednost. Nastane iz domišljije in se uresničuje v obliki inovacije.

Variacij, ki spodbujajo in zahtevajo hitro prilagodljivost, je v sodobnem svetu vedno več, saj spodbujajo vedno nove variacije, ki so obvladljive, vsaj tako pogosto razmišljamo, s »tako imenovanimi« vzporednimi ustvarjalnimi dejavnostmi, ki pa temeljijo na drugačnih načinih razmišljanja. Zakaj potrebujemo vzporedne ustvarjalne dejavnosti, če bi morale biti bistvo učenja?

To vprašanje je smiselno, če razumemo organizacijo kot organizem. Tudi izobraževalne organizacije, so organizmi, saj so jih ustvarili ljudje. Za organizem pa ni značilno linearno delovanje. Organizem deluje izvirno, nepredvidljivo, razlikuje se od drugih organizmov. Torej, če organizem silimo v linearno delovanje in ga linearno usmerjamo, postane neučinkovit in neprilagodljiv spremembam v okolju. Osnovno vprašanje ni v tem, ali namesto izobraževalnih sistemov potrebujemo nekaj drugega. Vprašanje je, kakšno vlogo in pomen pripisujemo izobraževalnemu sistemu, ki pa ima, če naj deluje uspešno, eno samo nalogo: spodbujati učenje.

Organizem, ki se uči, obvladuje izzive iz okolja. Test hitro pokaže, tako pogosto menijo tudi delodajalci, da izobraževalni sistem ne razvija ljudi, ki se hitro in uspešno prilagajajo spremembam. V sodobnem svetu ne preživi nobena organizacija in noben posameznik, ki nista prilagodljiva!

O tem Ken Robinson: Obstaja samo en odgovor in ta je na zadnji strani. Ne glej! Ne prepisuj! To je goljufija. Izven šolske institucije je to SODELOVANJE!

Če povzamem:

Dihotomne delitve:

- podreditev-prilagoditev,
- akademsko – neakademsko,
- teoretično – praktično,

niso več uporabne in kar je še bolj pomembno, niso resnične! Test življenja jih hitro izniči.

Dejstvo je, da so standardizacija, tekmovanje in točkovanje ustvarili neprijazno okolje za učenje, ki je postalo nezanimivo, dolgočasno in stresno okolje za posameznika. Dejstvo je, da se posameznik največ nauči v skupini. Sodelovanje v skupini je edina pot k rasti!

Zato je naloga izobraževalnih, tudi visokošolskih institucij ustvarjajo pogoje za učenje, ustvarjanje in inovativno reševanje problemov. Osnovno učenje teče v skupinah in sodelovanje je edina pot k rasti! Naloga tudi visokošolskih institucij je da z izobraževanjem ustvarijo pogoje, ki pomagajo pri učenju.

In kje v tem sistemu je učitelj? Na strani spodbude za učenje!